

EL CASTELL DE MIRALPEIX: UN MODEL D'OCUPACIÓ MEDIEVAL I MODERNA AL GARRAF

JOAN GARCIA I TARGA

La intervenció arqueològica al Castell de Miralpeix al llarg de tres campanyes (1990-1991-1992) d'excavació ha permès ampliar ostensiblement el nostre coneixement sobre la seva distribució interna així com del seu procés d'ocupació continuada des del segle XIV fins a finals del segle XVII. Encara, però, els futurs treballs serviran per aprofundir més sobre la fase fundacional del lloc a mitjans del segle XI.

Volem agrair l'interès de l'Ajuntament de Sitges, dels nois i noies que van participar al Camp de Treball de la Generalitat i al Sr. Magí Miret i Mestre per la coordinació i seguiment de les tasques de restauració i consolidació.

Tanmateix, volem agrair als membres de la Secció Arqueològica del Museu Comarcal Maresme-Mataró la restauració de diverses peces ceràmiques aparegudes a les excavacions.

EL CASTELL DE MIRALPEIX: UN MODEL D'OCUPACIÓ MEDIEVAL I MODERNA AL GARRAF

INTRODUCCIÓ

La investigació sobre fortificacions medievals catalanes s'ha centrat, tradicionalment, en l'estudi dels castells de la Catalunya Vella, ubicats a la seva zona interior, tant si es tracta del típic castell altmedieval sorgit del procés de repoblament posterior a la conquesta musulmana (Castell de Taradell) com de complexos fortificats (Castell de Mataplana, Castell de Palafolls, Castell de Calafell). De qualsevol forma, en cap cas s'ha portat a terme una excavació completa de l'estructura.

La nostra proposta se separa ostensiblement de les línies tradicionals d'investigació, ja que presentem un exemple de **Castell-Palau**, amb unes característiques molt concretes: les seves reduïdes dimensions i la seva ubicació a la línia de costa mediterrània catalana. Es tracta, per tant, d'un model de fortificació extensiu, com a mínim, a d'altres zones del litoral barcelonès, com pot despendre's de l'estudi de les poques plantes que tenim fins al moment sobre fortificacions medievals (DALMAU, R., 1966).

*** Les tres campanyes d'excavació efectuades (1990-1991 i 1992) han estat possibles mercès a l'interès de l'Ajuntament de Sitges, que ha sufragat totes les despeses. Volem també agrair l'interès del Servei de Joventut de la Generalitat per la continuïtat del camp de treball organitzat

al llarg del mes de juliol, i la participació de tots els nois i noies d'arreu de Catalunya que han fet possibles els treballs arqueològics desenvolupats.

ASPECTES GENERALS I ALGUNES DADES HISTÒRIQUES

El Castell de Miralpeix es troba situat dins el terme municipal de Sitges (el Garraf), a uns 40 km de la ciutat de Barcelona i a uns 4 km de l'actual nucli medieval de la Geltrú. A 104 metres sobre el nivell del mar, dins les darreres estribacions del Garraf, controla perfectament els possibles accessos marítims, a més de les diverses vies de penetració cap a les planes interiors (vegeu planells de situació).

Referències textuais més significatives:

Les dades textuais que hem pogut recollir sobre la Quadra Miralpeix, i més concretament sobre el Castell, són molt minses i únicament fan referència a aspectes de canvi de propietat del lloc. D'altra banda, en cap moment fan al·lusió sobre aspectes descriptius de la fortalesa, els quals serien de gran interès per al treball que portem a terme. Ni la fase fundacional, ni el primer període d'ocupació fins a mitjans del segle XIV han pogut ser documentats arqueològicament fins al moment.

La referència concreta més antiga sobre l'existència d'una estructura fortificada en aquest lloc data de l'any 1057. Mir Geribert i el Bisbe de Barcelona cediren la meitat dels terrenys en alodi i la meitat en feude, la torre de Miralpeix, amb el seu territori, situat dins el Castell de Ribes, a Arnau d'Arлуvi, amb la condició que poblés el territori i el fes conrear.

De fet, la torre de Miralpeix ja existia amb anterioritat, com així ho demostra la referència del document de donació: «... donamus tibi ipsam nostram turrem que vocant Miralpex que est inhabitabile...» (FONT RIUS, J., 1969). Ignorem la data exacta de la seva construcció, però pot ser contemporània o lleugerament posterior a la de la construcció dels altres castells de la zona, és a dir, finals del segle X.

Els cavallers successors d'Arnau d'Arлуvi ampliaren la fortalesa, prengueren el topònim com a cognom, i hi residiren. Un document de

data incerta, finals del segle XII o principis del XIII, transcrit al *Libri Antiquitatum* de la Catedral de Barcelona, ens fa referència al fet que el castell de Miralpeix va ser reforçat i cercat per dos fossars seguint les ordres de Gumbau de Miralpeix i Ponç de Ribes. Aquesta circumstància, però, no evità que fos assaltat i destruït per Berenguer de Castelllet i Eimeric d'Espiells en el transcurs de petites guerres mantingudes entre tots dos.

Els Miralpeix continuaren residint a la Quadra que els donava nom, i no fou fins a finals del segle XIV que se'n desvincularen. El 1410 el castell fou adquirit per la Catedral de Barcelona, que era ja propietària del veí castell de Sitges. És en aquesta època quan deu iniciar-se l'abandonament i decadència de la fortalesa de Miralpeix.

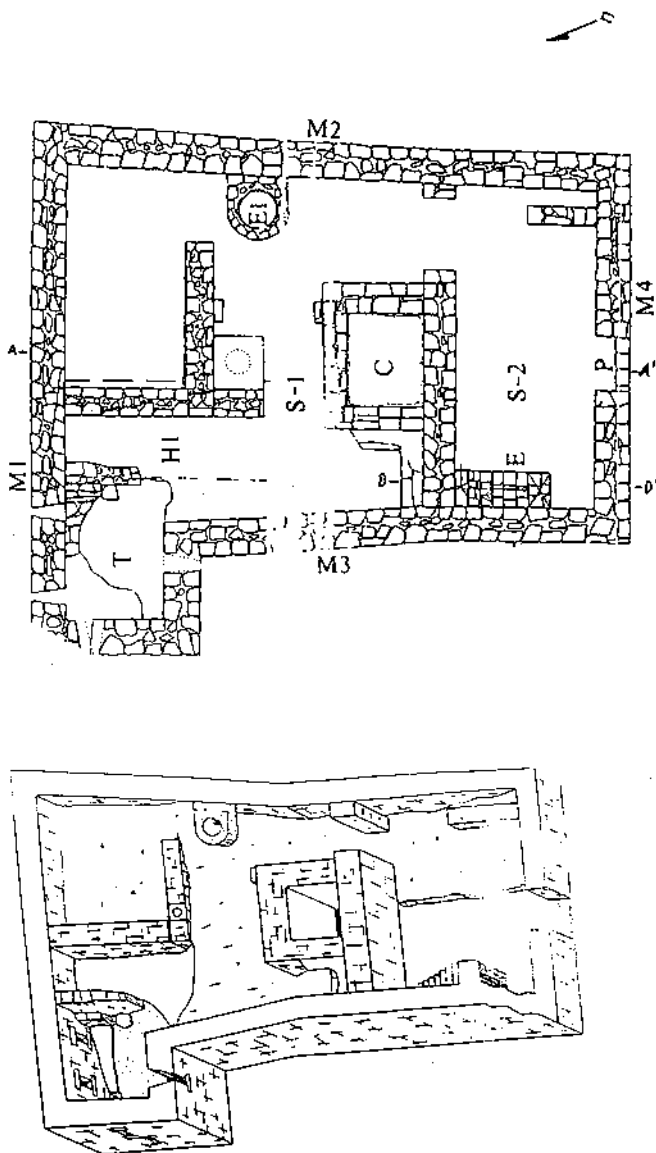
La continuïtat d'ús de l'estructura com a residència deuria ser, des d'aleshores, únicament temporal i de forma molt precària. El darrer document de 1699 fa referència al fet que el batlle de Miralpeix, en nom de la Catedral de Barcelona, va fer destruir una barraca en ruïnes, dins la qual vivia encara una família (MIRET MESTRE, X., 1983).

Història de les investigacions

Les excavacions arqueològiques, si exceptuem diverses actuacions furtives i d'afeccionats locals (al llarg de la dècada dels 60 i concentrades fonamentalment a la torre), s'iniciaren l'any 1990 mercès a un conveni entre l'Ajuntament de Sitges i el Servei de Joventut de la Generalitat. També hem comptat amb el suport del Departament d'Història Medieval de la Universitat de Barcelona i del Servei d'Arqueologia de la Generalitat. D'aquesta forma, i mitjançant un camp de treball, s'han portat a terme, fins al moment, tres campanyes d'un mes de duració cadascuna.

Com a complement de les tasques pròpies d'excavació, al llarg de la tercera campanya es dugueren a terme feines de consolidació i restauració parcial de les diverses estructures ja exhumades. També, durant la campanya de 1992, comptàrem amb els serveis d'una petita màquina excavadora que ens lliurà dels marges moderns adossats als murs perimetrals de l'estructura, així com de considerables quantitats de terra i pedres acumulades al llarg de les campanyes anteriors.

Planta i axionometria del Castell de Gelida (dibuix Natàlia Moraças Segura).

DESCRIPCIÓ DE LA FORTIFICACIÓ I LES ESTRUCTURES

El Castell de Miralpeix pot qualificar-se com a **Castell-Palau** i, d'igual forma que d'altres estructures documentades a la comarca, es caracteritza per les seves reduïdes dimensions i per la seva situació estratègica per al control del territori.

Els murs perimetrals, incloent els que emmarquen la torre, ens delimiten un espai intern d'uns 160 m². Aquests murs tenen una amplada mitjana d'un metre, i estan configurats per pedres d'una mida mitjana de 25x16 cm, perfectament treballats. Els procés de degradació de l'estructura i l'aprofitament desigual de les pedres del parament exterior, utilitzades per a la construcció dels marges moderns, ha determinat les diferències en l'estat de conservació dels diferents paraments. Els murs 1 i 3 són els més ben conservats, i assoleixen una alçada de quasi 2 m a la seva part exterior. D'altra banda, els murs 2 i 4 (porta d'accés al recinte) conserven una alçada mitjana d'uns cinquanta centímetres.

Pel que respecta a la seva distribució interna, des del primer moment vàrem establir una diferenciació entre dos sectors o dues estances (1 i 2), separades pel mur E de la cisterna. Entre aquests espais, existeix un passadís d'uns 2 metres d'amplada, que, en el seu moment, podria haver estat cobert per una arcada, o bé per un sistema de cobertura adintel·lat.

Descripció dels treballs efectuats

(vegeu-ne planta i axionometria)

SECTOR 1: Zona on s'han concentrat la major part dels treballs al llarg de les tres campanyes. El seu espai interior, sense comptar la torre, fa uns 100 m². Dins aquest espai, s'han documentat les següents estructures arqueològiques:

1) **Cisterna:** De forma quadrangular, les seves dimensions són: 2,75x2,05 m, amb una superfície de 5,63 m². Es troba a la part topogràficament més alta del conjunt.

Les parets, a la seva part interior, estan recobertes d'un arrebossat d'1,5 mm de gruix amb una tonalitat rosenca. El fons de la cisterna és

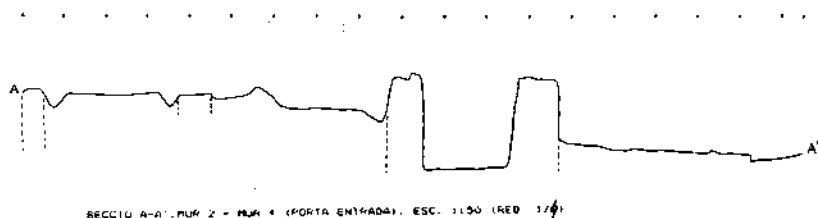

irregular i aprofita clarament el desnivell de la roca natural, assolint una fondària màxima de 3,30 m. La capacitat aproximada de la cisterna seria de 18.600 litres.

Formant part de l'enderroc acumulat al seu interior (part superior de les parets i teulada) i, fonamentalment, a poca distància del fons, es documenta una gran quantitat de fragments ceràmics, que marcarien el moment d'amortització de l'estructura durant el tercer quart del segle XVII.

2) **Estructura 1:** Sota aquest nom hem definit una petita cisterna de forma circular d'1,44 m de diàmetre, i amb un mur amb una amplada mitjana de 35 cm. La profunditat total és de 50 cm. La capacitat aproximada d'aquesta seria d'uns 810 litres. Igualment, com a la cisterna, la paret interior presenta un arrebossat de color rosa. Un cop aixecat l'enderroc, en el fons de l'estructura van aparèixer restes ceràmiques corresponents a quatre peces diferents, del mateix període cronològic que l'anterior estructura.

3) **Habitació 1:** De forma rectangular i delimitada pel Mur 1 perimetral, l'escala d'accés al segon pis a la part est de la torre i el mur 1 perimetral.

Làmina 3.

La longitud del mur, en finalitzar la tercera campanya, és de 4,25 metres, i l'estança té una amplada mitjana d'1,50 metres. En el seu interior, s'ha enregistrat també un potent enderroc constituït per pedres de forma rectangular que formarien part dels murs adjacents, així com de teules corresponents a la part superior.

Formant part de l'enderroc, d'uns 60 cm de potència fins al moment, s'han recollit materials arqueològics diversos, dels quals cal destacar: ceràmica, restes malacològiques i gran quantitat de peces de ferro (claus, etc).

4) **Torre:** Es troba situada a la part topogràficament més baixa de la zona. De forma rectangular. Els murs tenen una amplada mitjana d'un metre i delimiten un espai interior de 4x2,80 metres. A tres nivells diferents, dins el parament perimetral de la torre, s'han documentat quatre finestres espielleres amb una amplada interior de 55 cm i exterior de 10 cm.

A la part S-E de la torre poden observar-se les restes d'una escala que facilitaria l'accés al segon pis d'aquesta estructura. Dins l'espai interior, i sobre un pis d'ocupació de calç, disposat sobre la roca natural molt irregular, es documenta també un potent enderroc constituït per grans pedres, així com fragments de teules i rajoles corresponents, evidentment, al terra i sostre del segon pis.

A més dels materials ceràmics, cal destacar la gran quantitat de restes metàl·liques de difícil identificació, atès el seu avançat procés d'oxidació.

5) **Zones en procés d'excavació:**

De forma paral·lela al parament E de la Cisterna, hem registrat un mur de 4,30 metres de llargada per 1,50 m d'amplada que s'adossa al mur transversal de l'habitació 1. Aquest mur permet dividir el Sector 1 en dos espais o habitacions, una de les quals encara no s'ha excavat.

Formant part d'aquest mur trobem adossada una pilastra d'arcada que estaria en relació amb la ja registrada a la primera campanya, que formava part d'un dels murs de la cisterna, i que delimitarien un espai parcialment cobert per una arcada. La presència d'una dovella caiguda dins d'aquest espai confirma aquesta hipòtesi.

SECTOR 2: Espai sobre el qual s'ha treballat aquesta campanya, un cop aixecats els enderrocs superficials, mitjançant l'ajuda d'una petita màquina excavadora.

Estructures documentades: Un cop delimitades les interseccions entre els murs perimetrals 2/4 i 3/4, es procedí a l'excavació d'una trinxera longitudinal de 4x2,10 m amb la finalitat de delimitar la porta d'accés a la fortificació.

1. **Porta:** Està situada a ponent, oberta dins el mur 4 perimetral. Té una llum d'1,55 metres i el llindar coincideix amb l'amplada del mur, és a dir, 1 m.

Es troba lleugerament desplaçada respecte del plànol de simetria perpendicular al parament. S'han documentat, igualment, quatre pedres rectangulars ben treballades i lligades amb morter, configurant un esgló d'accés, per superar el desnivell existent respecte de l'espai exterior del castell.

Seguint el nivell marcat per l'entrada, hem registrat, per primera vegada, un pis d'habitació de terra trepitjada i amb abundants restes orgàniques. Formant part d'aquest nivell, encara no excavat en la seva totalitat, han aparegut teules i els fragments ceràmics més antics (verd-manganès), amb un marc cronològic de mitjans del segle XIV.

2. **Escala:** Adossada al mur 3 perimetral i al mur posterior de la cisterna (mur S), s'ha documentat una segona escala constituïda per 5 esglaons i dos replanells (inferior i superior), que permetria l'accés al segon pis en aquest sector de l'edificació.

L'escala té una longitud de 3,25 metres i una alçada conservada d'1,30 m. El nivell d'ocupació registrat en aquest sector és lliure a l'escalinata en el seu replanell inferior.

DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

Prèviament a l'actuació arqueològica sobre el Castell de Miralpeix, vàrem procedir, de forma exhaustiva, a la neteja i desbrossament de la vegetació existent al lloc. Això ens va permetre l'elaboració de la primera planta provisional, la qual ha anat modificant-se i adquirint una més gran complexitat al llarg del procés d'excavació.

A nivell planimètric i bibliogràfic en general, únicament comptàvem amb una planta realitzada per afeccionats locals i publicada a l'obra general *Castells de Catalunya* (DALMAU, 1966).

L'ocupació constant del lloc i el seu canvi de funció al llarg del temps dificulta la interpretació de cadascun d'aquests períodes. Inicialment, com a torre defensiva (segle XI, de la qual no hem documentat encara les seves restes), a partir del segle XIV Castell-Palau fins a finals del segle XVII. La impossibilitat, fins al moment, d'arribar als nivells de fonamentació de l'estructura accentua, encara més, els problemes.

Els treballs d'excavació han estat determinats, en tot moment, per la presència de potents nivells d'enderrocs constituïts per restes de les parets, terres i teulades de les diverses estances caigudes sobre els pisos d'ocupació, així com per la degradació de l'estructura des del seu moment d'abandonament definitiu.

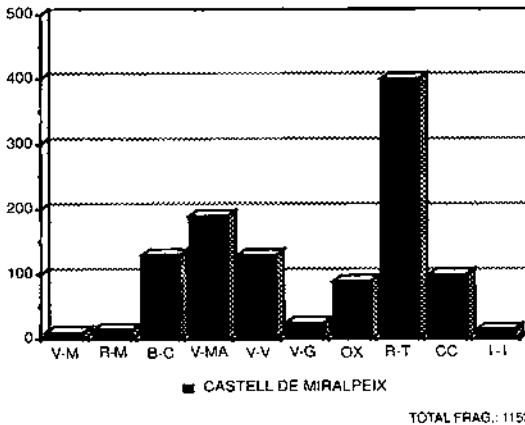
Dins d'aquesta dinàmica general, podem diferenciar, clarament, dos models o metodologies d'excavació diferents aplicades:

A) Excavació de **COMPLEXOS TANCATS**: (cisterna, torre i estructura 1), com a estructures perfectament delimitades pels seus murs perimetrals. En aquestes, sobre un pis estucat de tonalitat blanquinós o rosaci, es documentaren els nivells d'enderroc. Formant part d'aquests, es recolliren la major part dels materials ceràmics que ens han permès l'emmarcament cronològic de la segona fase d'ocupació del lloc.

B) Excavació en **EXTENSIÓ**: (Habitació 1, Zona en Procés d'Excavació del Sector 1 i Sector 2). Establint cales estratigràfiques ampliades posteriorment, es procedí a l'aixecament dels corresponents nivells d'enderrocs així com dels materials arqueològics (ceràmics, ferro, fauna i malacologia) associats.

Únicament al Sector 2 ha pogut documentar-se el pis d'ús corresponent a mitjans del segle XIV (datat per la presència de tres fragments de ceràmica verd-manganès).

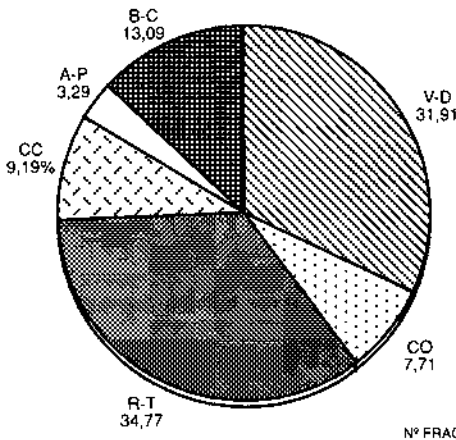
CASTELL DE MIRALPEIX PROPORCIÓ MATERIALS CERÀMICS

LLEGENDES. GRÀFIC 1 TOTAL MATER. CERÀMICS

- V-M: Verd-manganès
- R-M: Reflex. Metàl.
- B-C: Blava catalana
- V-MA: Vidrat marró
- V-V: Vidrat verd
- V-G: Vidrat groc
- OX: Cer. oxidada
- R-T: Reduïda a torn
- CC: Comuna de cuina
- I-I: Import. italiana

CASTELL DE MIRALPEIX PERCENTATGES CERÀMICS

LLEGENDES. GRÀFIC 2 GRUPS CERÀMICS REPRESENTATIUS

- V-D: Vidrats diversos
- CO: Comuna oxidada
- R-T: Reduïda a torn
- CC: Comuna de cuina
- B-C: Blava catalana
- A-P: Altres produccions

ESTUDI DELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS

Les diverses produccions ceràmiques registrades al llarg de les tres primeres campanyes d'excavació presenten una gran homogeneïtat cronològica, dins un marc de mitjans del segle XVII.

Aquest marc cronològic tardà ha vingut condicionat pel tipus d'excavació efectuada, centrada en l'alliberament dels enderrocs corresponents al moment d'abandonament de les estructures exhumades. Poden diferenciar-se, però, diversos tipus ceràmics que vénen exposats al Gràfic 1 (Proporció de materials en base al nombre de fragments) i Gràfic 2 (Percentatge de materials ceràmics):

• **Ceràmica verd-manganès (V-M):** Ha estat documentada tant a fora del recinte emmurallat (de forma superficial i al procés d'aixecament dels marges moderns) com a l'interior. Els fragments de més interès són els recollits al Sector 2, concretament al pis d'habitació, establint el moment d'ocupació més antic de l'estructura fins al moment, mitjans del segle XIV.

• **Ceràmica de reflexos metàl·lics (R-M):** La seva representativitat, dins del conjunt ceràmic total, és reduïda. Tot i amb això, la seva presència és comuna en aquest moment a d'altres indrets. S'han recollit diversos fragments de la mateixa peça; es tracta d'una escudella amb nanses que, per la seva mida, decoració i mala qualitat de l'esmalt, es diferencia clarament de les produccions de Reus i Barcelona d'aquest moment.

La procedència d'aquesta peça és incerta, però l'excavació d'unes sitges i escombreres corresponents a uns forns ceràmics d'aquestes produccions a Vilafranca (GARCIA TARGA, J.; AGUILERA MARTÍN, A., i POU, J. —inèdit—) ens fa pensar en una procedència vilafranquina d'aquesta peça.

• **Ceràmica blava catalana (B-C):** Aquest tipus de producció és molt comuna dins del període que ens ocupa. La tipologia observada en el conjunt dels materials recollits es redueix a dues úniques formes (plats i escudelles), amb lleugeres variacions a les vores, fons i a la mida de les peces.

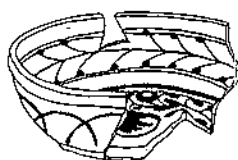
Les decoracions de les pestanyes dels plats i de les nanses de les escudelles, així com de l'interior de les peces, ens marquen les diferències cronològiques dins d'un marc de segle XVI i XVII.

CERÀMICA VERD-MANGANÈS

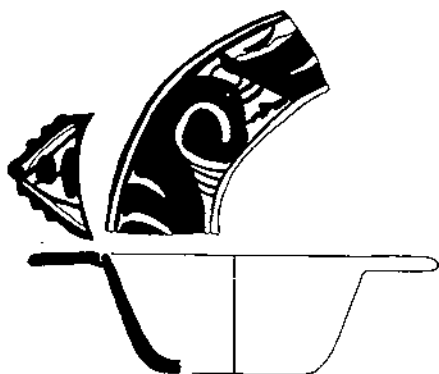
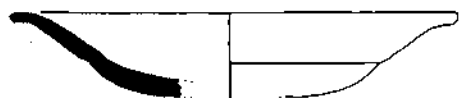
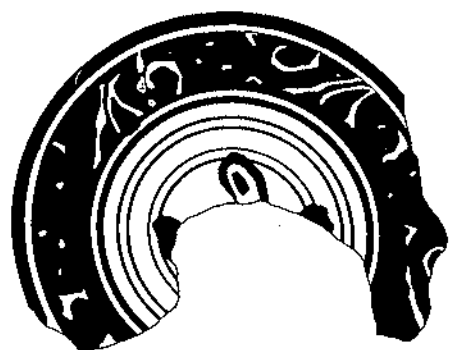

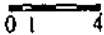
CERÀMICA DE REFLEXOS METÀL·LICS

CERÀMICA MAIOLICA

E: 0 1 4cm

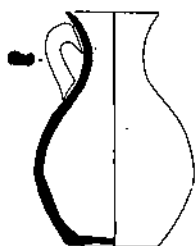
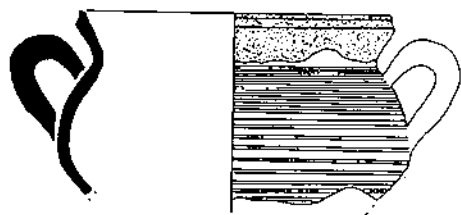

E: 4 cm

CERÀMICA BLAVA-CATALANA

Làmina 6.

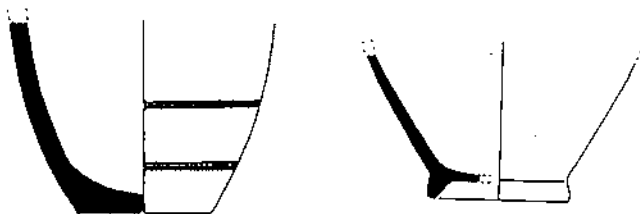
CERÀMICA VIDRADA MARRÓ

CERÀMICA DE CUINA

E: 0 1 4cm

CÀNTIR DE VILAFRANCA (REDUÏDA A TORN)

Làmina 7.

Els tipus de la ditada o el d'orles diverses són els més comuns. Comptem, fins al moment, amb diverses peces gairebé senceres i en procés de restauració.

També, dins d'aquest grup ceràmic, poden diferenciar-se, clarament, produccions barcelonines (de pasta molt depurada, esmaltat i decoració de qualitat), i peces que, per la seva mida, qualitat i defectes de decoració poden qualificar-se com a imitacions comarcals de les produccions dels centres originaris.

- **Ceràmica vidrada (V-MA, V-V i V-G):** Dins d'aquest apartat, encara que les formes són les mateixes, hem diferenciat tres tipus, tenint en compte la coloració dels vidrats: marró, verda i groga. Sempre es tracta de diferents tipus de plats, tapadores i gerres de diverses mides, tots associats a activitats pròpiament d'ús comú, fonamentalment per cuinar i menjar. Són peces de servei de taula.

- **Ceràmica reduïda a torn (R-T):** Dins d'aquest apartat hem inclòs les produccions típiques d'aquest període, definides, genèricament, com Càntirs de Vilafranca. La proximitat del lloc de producció justifica la seva gran abundància i representativitat dins el conjunt ceràmic.

A més de càntirs de diverses mides, ja siguin decorats amb temes florals incisos o bé sense decoració, hem registrat diversos models de gerres, i contenidors de gran mida amb decoracions incises.

- **Ceràmica de cuina (CC):** Tradicionalment denominada ceràmica «de foc», atès que eren les peces utilitzades per cuinar, presenten, a la seva superfície externa, clares evidències de contacte amb el foc. Les formes més típiques són les olles i els plats de diferent mida.

- **Ceràmica d'importació italiana (I-I):** Dins d'aquest apartat hem d'incloure dues peces (14 fragments en total).

D'una d'aquestes, en comptem amb tres quartes parts. Es tracta d'una escudella, sense nanses, de ceràmica maiòlica de procedència de la zona del Golf de Gènova i emmarcable al període que hem vist per les altres produccions. La segona peça, perfil complet d'una escudella amb esmaltat groc, presenta dificultats per trobar paral·lels que ens permetin millor ubicació geogràfica i cronològica.

Els tipus ceràmics de procedència italiana són comuns a la costa catalana al llarg del segle XVII, i documenten el comerç existent entre totes dues zones.

• **Ceràmica àrab:** Finalment, referirem alguns fragments ceràmics que no figuren als gràfics, i que possiblement siguin d'origen àrab, arribades al castell com a conseqüència de les relacions comercials amb zones al sud de Catalunya. Aquests materials, cedits amablement per afeccionats locals, són, actualment, en procés d'estudi, circumstància que no ens permet puntualitzar més en aquest aspecte d'interès.

ALTRES MATERIALS ARQUEOLÒGICS

A banda dels materials ceràmics, hem registrat d'altres tipus de materials arqueològics, que complementen tant la informació cronològica com la pròpiament arquitectònica.

• Elements arquitectònics:

1) Formant part dels enderrocs de la porta d'accés i de l'habitació 1, es documentaren dos fragments de columnetes de secció circular que correspondrien a petites finestretes del segon pis ubicades a les zones en qüestió.

Totes dues presenten característiques similars: 10 cm de diàmetre i una longitud de 35 cm. El material és pedra local amb una arrebossat blanquinós extern com a acabat.

2) Restes d'una dovel·la caiguda al costat del mur nord de la cisterna, i que correspondria a l'arcada que cobriria parcialment o totalment aquest espai. També presenta, sobre material local, un arrebossat blanquinós final.

• **Elements metàl·lics:** Dins d'aquest apartat, podem diferenciar tot un conjunt d'elements de ferro (claus, caps de claus i tot un seguit de peces), que, pel seu avançat estat d'oxidació, són de difícil identificació. La major part d'aquestes han estat recollides a la torre i a l'habitació 1.

També s'han recollit petits objectes de bronze: un picarol i un peu d'un petit canelobre. Tots dos han estat registrats al Sector 2, formant part dels enderrocs interiors del Mur 2 perimetral.

Però, dins el conjunt d'elements metàl·lics, destaca, fonamentalment, una moneda trobada a l'enderroc associat a l'escala del Sector 2.

1. Vista general de la cisterna. Primers treballs d'excavació. 1990.

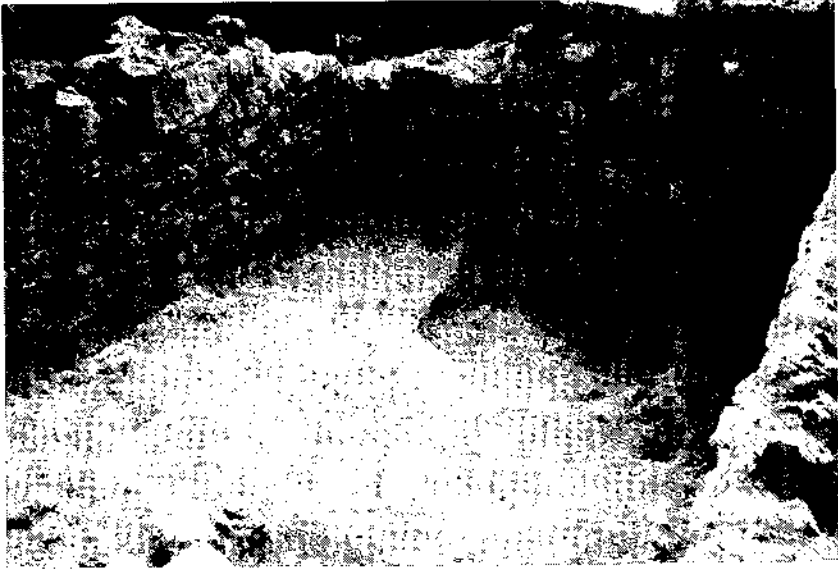
2. Vista general de la cisterna. Finalització dels treballs. 1990.

3. Vista general de l'estructura 1 i zona adjacent. La fletxa ens marca l'alineació de pedres, possible canalització. 1991.

4. Vista general de la torre. Finals de la campanya 1990.

5. Vista general de la torre a finals de la campanya 1992.

6. Vista general/parcial del Sector 1. En primer plànol, zona en procés d'excavació. La flexa ens marca la dovel·la d'arcada. Al fons, torre i habitació 1. 1992.

Làmina 10.

7. Vista general/parcial del Sector 2. Escala i porta d'accés al castell. 1992.

8. Sector 2. Vista general de l'escala.

En el revers, apareix la llegenda BARCINO * CIVI * 1645, a més de l'escut de la ciutat de Barcelona. A l'anvers, veiem el rostre del rei Lluís XIII amb la seva abreviatura LUD XIII. Es tracta, doncs, d'una moneda encunyada a Barcelona. Aquesta evidència numismàtica ve a confirmar la cronologia ceràmica establerta per l'abandonament del lloc entre el segon i el tercer quart del segle XVII.

• **Elements ceràmics:** Són de destacar tres pipes de ceràmica, una de les quals presenta una decoració geomètrica incisa.

• **Restes malacològiques:** Concentrades fonamentalment a l'interior de l'habitació 1. Es recolliren grans quantitats de petxines de diversos tipus (en procés d'estudi). La proximitat de la línia de costa justifica la presència d'aquests materials, conseqüència de l'explotació dels recursos marítims.

• **Restes faunístiques:** A tots dos sectors de l'excavació s'han recollit gran quantitat de restes òssies pertanyents, fonamentalment, a ovicàprids i bòvids, espècies que constituïen la base alimentària dels habitants del castell.

VALORACIÓ GENERAL I CONCLUSIONS

Els treballs portats a terme, fins al moment, al Castell de Miralpeix ens han permès documentar una ocupació reiterada del lloc des de finals del segle XIV fins a la segona meitat del segle XVII. La fase inicial així com les reformes a les quals fa referència un dels textos no han estat registrades fins al moment. Possiblement, la **Turris** del segle XI estaria situada al lloc ocupat posteriorment per la cisterna, punt topogràfic més elevat del conjunt.

D'altra banda, l'excavació ens ha permès tenir una idea més precisa de la distribució interna de la fortificació. Es tracta d'una estructura de petites dimensions ocupada per un reduït nombre de persones, bé de forma temporal o bé constant. La presència de dues escales (torre i sector 2), així com de potents enderrocs, orienta a pensar en l'existència d'un segon pis, que permetria un perfecte control visual de les terres adjacents, així com de les vies de penetració cap a les planes interiors de la zona. Part del Sector 1 estaria cobert per una arcada, com així ho demostren tant les pilastres com la dovel·la registrada.

L'abastiment d'aigua s'efectuava mercès a la cisterna. L'estructura 1 podria ser una petita premsa per a vi o per a oli. Per tant, agricultura, ramaderia, caça, recol·lecció de petxines i petites activitats comercials constituïrien la base econòmica de la gent establerta en aquest indret.

Els materials ceràmics recollits, si exceptuem els fragments de verd-manganès, presenten una gran homogeneïtat cronològica (segon/tercer quart del segle XVII), reforçada per l'evidència numismàtica de 1645, així com pel darrer text de 1699 que fa referència a l'abandonament definitiu del lloc. Suposem, per tant, que en el moment d'abandonament de l'estructura, aquesta possiblement hauria perdut gran part de la seva importància, essent, únicament, refugi temporal d'alguna família.

Desitgem que futures campanyes d'excavació, i els posteriors estudis, ens permetin d'augmentar el nostre coneixement sobre aspectes específics de la fortificació i les fases inicials del lloc.

BIBLIOGRAFIA

- BAZZANA, A.: «Ceramiques medievals: les methodes de la description analytique appliquées aux productions de l'Espagne Orientale». *Melanges de la Casa de Velázquez*. CNRS. Tome XVI. 1980.
- BATLLORI, A. i LLUBIÀ, J.: *Ceràmica Catalana Decorada*. Editorial Vicens Vives. Barcelona, 1974.
- CIRICI, A. i MANENT, R.: *Ceràmica Catalana*. Editorial Destino. Barcelona, 1977.
- DALMAU, R. (editor): *Els Castells Catalans*.
- DE BOUARD, F. i RIU, M.: *Manual de Arqueología Medieval*. Editorial Teide. Barcelona, 1977.
- FONT RIUS, J. M^ò: *Cartas de Población y franquicia de Cataluña*. Vol. I Textos. CSIC. Barcelona, 1969.
- GARCIA TARGA, J.: «Castell de Miralpeix, primera campanya d'excavacions». *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*. Any XV. Núm. 57. Agost 1991.
- GARCIA TARGA, J.: «Segona campanya d'excavacions al castell de Miralpeix (juliol de 1991)». *Butlletí del Grup d'Estudis Sitgetans*. Any XVI. Núm. 60/61. Febrer-maig 1992.
- MIRET MESTRE, X.: «La Quadra Miralpeix. Notes sobre la formació del terme municipal de Sitges». *Grup d'Estudis Sitgetans*. Quadern núm. 13. 1983.

- GUTIÉRREZ GONZÁLEZ, J.: «Modelo de ficha registro para el estudio de las fortificaciones medievales». *II Congreso de Arqueología Medieval Española* (vol. 2). Madrid, 1987.
- MILANESE, M.: «Il contributo del metodo archeologico stratigrafico alla conoscenza della maiolica ligure d'uso del secoli XVI e XVII». *Musei Internazionale di Faenza*, 1987.
- III JORNADES D'ARQUEOLOGIA MEDIEVAL. Facultat de Geografia e Historia. Barcelona, 1988.
- PUIG ROIG, P.: *Apunts d'Història de Sant Pere de Ribes*. Museu de Vilafranca. 1978.
- RIU, M. i BOLOS, J.: «Observacions metodològiques, esquemes descriptius i notes de treball per a l'estudi de les fortificacions medievals».
- DD.AA.: «Fortaleses, torres i castells de Catalunya Medieval». *Acta Medievalia*. Anexo 3. Facultat de Geografia e Historia. Barcelona, 1986.
- TELESE COMPTE, A.: *La vaixel·la blava catalana de 1570-1670. Repertori, catalogació i proposta per la seva nomenclatura*. Investigación Bibliográfica de la Pisa Hispánica. Ediciones Carrera. S.L. Barcelona, 1991.